

NAŠA MISEL

Leto III.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 5 (38).

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, dne 10. januarja 1938

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 8. januarja 1938.

Preteklo je eno leto. Stopamo v novo. Eden s slabšim, drugi z boljšim razpoloženjem. Pred nami se pojavlja nova neznanka, ki nam bo šele čez leto dni odkrila svoj obraz. Kakšna je? O tem naj sklepajo preroki. Nas pa zanima v prvi vrsti naše delo in stališče, ki ga bomo pri tem zastopali.

Navada je, da se ob nastopu Novega leta dajejo razne programatične izjave. Odkriva se poglede na svet in posebno svoje nazore o onem kar je še nepoznano, na kar nas je baš nastop novega leta ponovno opomnil — na bodočnost.

Prehodna doba v kateri se nahajamo je vedno bila, in tudi današnja je, zelo težka. Polna razočaranj, obupa, a obenem polna borbenosti, vere in nad. V skladu z osnovnimi črtami svojega značaja reagirajo poedinci na okolico in dogajanje v katerem se nahajajo. Posebno danes, v tem kaosu novih idej, ko že itak težko duhovno orijentacijo še bolj otežkoča naravnost nemogoča borba za čisto v pravem pomenu besede beraško materialno eksistenco.

Položaj današnjih generacij je sličen položaju planince, ki je po dolgi hoji došel na rob v meglo zavitega ozemlja. Pred seboj ne vidi niti koraka. Kaj naj napravi? Morda je rob nizek, samo stopnja in se pot zopet položno vije dalje. Morda pa je pod robom prepad in bi vsak korak pomenil sigurno smrt.

Kako bodo v takem slučaju reagirali poedinci? Prvi se bo instinktivno obrnil in se bo skušal vrniti na izhodno točko. V drugem bo zmagala težnja za napredovanjem. Vzel bo karto. Proučeval jo bo. Določil bo najverjetnejšo ter najboljšo možnost in krenil dalje. Zavedajoč se nevarnosti bo prežet z vero v pravilnost svojega mišljenja napravil prvi korak. In tretji? Ta tretji, to je večina, množica. Čakali bodo kot ovce in če bo vodilni oven skočil v prepad bodo slepo šli za njim. Sem spadajo vsi tisti posamezniki, katerim se s skorjico kruha mašijo usta, ki ob skromnem zapisku pozabijo na svoje višje dolžnosti in poslanstvo ter končno dotičniki, ki menjavajo svoja prepričanja tako kot bi preoblačili srajce. Kar pogledamo okrog sebe in videli bomo da imajo večino. Toda hvala bodi bogu, da ta večina nič ne pomeni. Ljudje njihovega kova znajo samo služiti, ne pa usmerjati in preoblikovati tok življenja. Zato se pri teh ne bomo ustavili. Pomenili se bomo le o prvih dveh, ki nam vsak po svoje predstavljata z ozirom na obravnavano vprašanje dve skrajnosti: nazadnjaštvo in napredek.

Med nazadnjakari moramo razlikovati dve vrsti: interesne zagovornike starega reda in take idealiste čijih življenjsko naziranje bi se dalo spraviti v okvir gesla »retournons à la nature«. Prvi načeloma ne spadajo v naš razgovor. Edini smoter jim je najbrezobzirnejše zadovoljevanje osebnim egoističnim težnjam in kot taki se pretvarjajo v parazite čijih pomen za družbo je vse prej kot pozitiven.

Drugače je z idealisti. To so večinoma plemeniti toda premehki in premalo

odločni poedinci. Pogled v neznano bodočnost jih je prestrašil in ker sami spoznavajo, da sedanost ni zadovoljiva si žele nazaj v že znano jim preteklost. Tam so doma. Vedo kako je bilo. Človeškemu spominu prirojena lastnost je izbrisala preživete težave, ostali so le globlje vrezani radostni dogodki in prijetnosti. Tako naziranje je sicer večnoma privilegij starcev. Toda na žalost niso te vrste starci redki niti med mladino. Pojavljali so se v vseh dosedanjih zgodovinskih prelomih, opazati jih je povsod kjer je človeštvo stalo pred tem da napravi nov velik korak na poti svojega razvoja.

Sem spadajo razbijalci strojev, pokret ki se je pojavil v Angliji ob početku njene industrijalizacije. Delavstvo, ki je opazilo, da ga stroj izpodriva ni razmišljalo o tem kako bi tehnični napredek dovedlo v sklad s potrebami družbe, temveč ga je raje skušalo preprečiti. Mislimo, da med nami ni nikogar, ki bi odobral tak postopanje.

Slično je z onimi, ki vidijo edino trajno zadovoljujočo rešitev problema sodobne državne ureditve v uspostavitvi 100 % srednjeveške korporativne države, združene morda celo s ponovno vse-mogočnostjo cerkvene gospodarske. Tudi oni iščejo svoje vzore v preteklosti, kar je popolnoma nepravilno kajti v današnji družbi ni več primarna delitev po stanovih. Prvenstvo pripada delitvi v dve veliki skupini: v one, ki kupujejo tuje in one, ki prodajajo svoje delo. Zato ni glavna naloga doseči soglasja med stanovi. Najvažnejše je ustvariti znosno razmerje med delavcem in gospodarjem, med delom in kapitalom, kot dvema elementoma čijih medsebojna borba daje naši dobi svoj pečat in nam vsem občutek neke nesigurnosti.

Razmere so se preveč izpremenile. Iskati rešitev v preteklosti pomeni zanikati ves napredek. To naj skušajo in v to naj verujejo oni, ki so obupali nad bodočnostjo, katerim predstavlja beg v preteklost edino rešitev. Mi še nismo. Zavedamo se, da mora človeštvo naprej, a ne nazaj. Izgovor, da so že mnogi marsikaj poskušali, a ničesar dosegli, za nas ne sme veljati. To bi bila sramotna predaja pred bitko. Kapitulariti bi predno bi preizkusili svoje moči. Nad zavoženim življenjem naj obupa starci, ne pa mlad človek. Ali naj mar že prvi korak napravi s tresočimi koleno in objokanim licem? Ne! Ob vstopu v novo leto naj služijo vsem nam mladim kot memento sledeče misli napisane v predgovoru Vidakovičeve knjige »Naši socialni problemi«:

»Bori se s verom u bolje dane! Nije istina, da se celo človečansko društvo degenerira. Tako misle oni, koji laskaju sebi, da su svojim životima usrećili prirodu. Nepostoji degeneracija socialnog bića; postoji samo njegova neodoljiva evolucija. Sve ide napred svojim određenim hodom i nemilosrdno gazi sve one, koji ne stižu da idu sa tempom vremena.«

Tako je naše naziranje. Zato nas veseli naravnost presenetljiv napredek, ki ga je v preteklem letu pokazala jugoslo-

Južna Srbija i „nivelizacija“

KULTURNA RAZLIKA POJEDINIHI NAŠIH POKRAJINA. — DUHOVNI MINUS JUŽNE SRBIJE. — NAOPAKO PODIZANJE JUGA. — PRIMER NOVIH GIMNAZIJA. — »NIVELIZACIJA«. — DUŽNOSTI NAJNAPREDNIJIHI NAŠIH POKRAJINA.

Kultura je samo onda dostojna svog imena kada je delotvorna. Ako je statična, onda gubi svoju unutarnju snagu i osuđena je na propast. Imamo dovoljno primera u istoriji koji dokazuju da je početak kraja nekog kulturnog kruga bio trenutak kada su sve snage išle samo za održavanjem postignutog. I nismo da su se znaci propadanja ukazivali na kulturnom polju nego i na političkom: zajednica je prešla svoju kulminacionu tačku i postajala slaba i u unutrašnjosti i na granicama.

Naravno da kod nas takva opasnost ne postoji ali je korisno ako ne smetnemo s uma da je samo ona kultura zdrava i sposobna za dalji razvitak koja teži da svoju okolicu podigne bar na onaj nivo koji je sama postigla.

Činjenica je da svi krajevi naše države u kulturnom pogledu nisu podjednako razvijeni. Ali, treba i podvući da ta razlika nije ni izdaleka nije toliko duboka koliko se obično govori, i naročito se gubi ako razlikujemo između materialne i duhovne kulture. Ima kod nas krajeva koji u materialnoj kulturi nisu daleko odmakli ali koji u duhovnom pogledu (i u pozitivnom i u negativnom smislu) nimalo ne zaostaju za bilo kojim naprednijom pokrajinom. Takav je primer Hercegovina. Kod Južne Srbije, međutim, stvar stoji drukčije i tamo je očigledan i izvesan duhovni minus koji se ne gubi čak ni onda kada celu državu uzmemo kao celinu. Nekada se učilo da

smo i na Kosovu izgubili zbog izdajstva Vuka Brankovića pa tako i danas ima ljudi koji taj duhovni minus prećutkuju vernujući, valjda, da će se neka stvar popraviti ako je, prosto, ne priznamo. Mi, međutim, verujemo da je mnogo pametnije upoznati pravo stanje stvari nego govoriti o »divnim zadužbinama i manastirima koji su bili žarišta jake kulture«. »Bili«, u tome je stvar. Danas takvih žarišta nema, nema čak ni onda ako uzmemo u obzir i Filozofski fakultet u Skoplju.

Južna Srbija je danas devičanska zemlja, kulture koje su nekada u njoj cvale nestale su bez traga i iluzorno je govoriti o »klasičnom jugu«. Sveta Sofija ili Sveti Jovan u Ohridu su krasne građevine ali kaluđeri ne dozvoljavaju da se preduzmu radovi koji bi ih sačuvali od propasti jer da je to sknavljenje svetinja. Ne da to nije nikakav »kontinuitet duha« nego to nije nikakav duh ili, ako već mora biti reči o duhovnim vrednotama, to je duh zaostalosti i primitivnosti.

Nedavno je proslavljena dvadesetpetogodišnjica slobode Južne Srbije pa se ta prilika iskoristila da bi se napravila bilansa: koliko i šta je za tu našu pokrajinu učinjeno za četvrt veka. Lepih govora je bilo mnogo i oduševljenja takode ali sve to nije sa sveta maklo činjenicu da se Južna Srbija smatra za našu Sibiriju i delovanje u njoj za izgnanstvo. Valja priznati da rad ovdje nije nikakvo

vensko misleća omladina Dravske banovine. Dokazala je, da se prebujala, da v naših vrstah ni ne pesimistov, ne omahljivcev.

Tla so dokazala svojo plodnost, seme svojo življenjsko sposobnost. Naša ideja bo uspela na naši zemlji in srečni bomo ako bomo že v bližnji bodočnosti lahko zabeležili žetev, ki bo obilno poplačala trud vseh nešteti sejalcev.

Jugoslovenska omladina se zbira v strnjene vrste. Zbiranje bo zahtevalo še nekaj časa, morda več kot nekateri mislijo. Toda kmalu bo pred vsemi mladimi javnimi delavci nastal problem uporabe zbrane sile. V tem trenutku naj mladina ne pozabi, da njegovo politiko vodijo lahko le novi ljudje. Dokaže naj svojo sposobnost in zahteva svoje pravice. Zato naj se že sedaj v tem smislu pripravljajo in vsakdo kdor bo deloval za uspeh mlade generacije bo v našem listu našel zvestega prijatelja in svetovalca. Danes niso taki časi, da bi se omladina lahko zadovoljevala z vlogo slug in gardistov. Ljudje so razočarani in radi bi pred seboj videli nove obraze, katerim bodo lahko zaupali ne da bi jim

njihova preteklost povzročala razne pomisleke.

Ni rečeno, da se kaj takega mora zgoditi jutri, še manj pa že danes. Toda pred seboj je treba imeti določen smoter in za njegovo doseglo se omladina ne sme plašiti še tako težkega dela. Če bo sposobna, bo zmagala. Širokoustnežem in slabičem pa itak ni mesta. Edino nesposobneži iščejo izgovore za svoje neuspehe pri tretjih osebah.

Osnovni pogoj za uspešno rešitev pa vendar vidimo le v strnitvi vse jugoslovenske usmerjene omladine v enoten skupen pokret, stranko ali karkoli že hočete. To govorimo brez ambicij ali kakih skritih namenov. Tako nam narekuje naša vest. Kajti šele združena in disciplinirana mlada generacija bo lahko kos svoji nalogi. Vsako cepljenje sil povečuje nevarnosti in omogoča našim nasprotnikom, da s spretno taktiko lahko po delih »počesno« pravijo Srbi) premagajo sicer močno armado.

Želimo, da bi obstoječim skupinam nacionalne omladine ob zaključku prihodnjega leta lahko tudi v tem pogledu izrekli svoje priznanje.

uživanje i to usled neprimernog položaja koji intelektualni radnik tu zauzima. On ne vidi plodove svog rada, on, čak, ne može da se teši ni korisnošću svoga rada, on, jednostavno, oseća da je potpuno nepotreban. Sve to sa razloga što se pokušava da se primitivnoj sredini nakaleme duh i ustanove jedne kulture koji toj sredini još ne odgovaraju.

Primer: osnivanje mnogobrojnih novih gimnazija (i to po mogućstvu, četvororazrednih namesto dosadanih građanskih škola!). Gimnazija je lepa stvar ali proučavanje apsolutnog ablativa u kraju gde je devedeset posto nepismenih (i u bukvalnom i u prenesenom značenju) ne izgleda nam sasvim opravdano. Mladi profesor francuskog jezika u jednom od gradova koji su označeni samo na velikim mapama pričao mi je: »U čitanci za drugi razred ima i štivo u kom se navodi kako Francuzi, između ostalih praznika, slave i 14. juli. Naravno da deca pojma nisu imala šta to znači. Moja je dužnost da im to objasnim. Lepo. U gradovima na severu, deca su, uticajem okolice, novina, bioskopa, slika i stotinu drugih nevidljivih ali zato ništa manje jakih činilaca, bar toliko napredna da razumeju šta je istorija, da su pristupačna razlaganjima o njenim socialnim zakonima, znaju, bar donekle, šta je revolucija, verovatno su čuli šta i o francuskoj revoluciji — ali ovde? Deca ne znaju šta je istorija, ne znaju šta je revolucija, ne znaju šta je revolucija — a ja da im objasnim značaj pada Bastije!«

U Južnoj Srbiji, jednom reči, još ne postoje uslovi za »papirnatu kulturu« i čista je šteta ako to ne uvidimo. Pismenost je lepa stvar ali kakva vajda od nje kada i bogati ljudi po ovdašnjim kasabama smatraju za prirodno da sa porodicom od osmoro članova žive u jednoj jedinosti ođaji iako imaju još nekoliko potpuno praznih soba?

Duhovna kultura dolazi kao logična posledica materialne, to je toliko stara istina da nikako ne uviđamo zašto se u Južnoj Srbiji pokušalo obratno. Potreb-

nije od gimnazija su ogledne stanice za poljoprivredu, za voćarstvo, potrebne su stručne škole, higijenske stanice — stotinu ustanova koje će narodu delom pokazati kako treba da živi. Treba ovamo poslati vaksu inženjera, agronoma i lekara — a ne trojicu mladih suplenata, stručnjaka za francuski jezik i čistu filozofiju, koji su u toj sredini usudeni na očajanje.

Južna Srbija je ogromno polje rada. Jedna velika pokrajina čeka radnike koji će je uvesti u kulturu. Tu, na delu, treba da se pokaže dinamika tisućgodišnje kulture, dinamika i snaga svih onih koji su ponosni na svoj visoki kulturni stendert. To je ta čuvena »nivelezacija« koju zagovaramo. Mi smo toliko sigurni u zdravlje i snagu naših pokrajina sa visokim kulturnim nivoem da nam jadicovke o »padanju na niži nivo« izgledaju smešne. A, s druge strane, ne možemo se potpuno predati uživanju u svim tekovinama kulture dogod je na jugu mrak...

Mi želimo da zaostali krajeve podignemo na najviši mogući nivo tojest i na viši nego što je danas i u našim najkulturnijim pokrajinama. To je sasvim jasno. Ali, isto je toliko jasno da zaostale pokrajine ne mogu same od sebe da se podignu, nego smo mišljenja da je rad na tome najplemenitija dužnost naš najkulturnijih krajeva. Nisu tu odlučujući samo nacionalni motivi (iako su oni, možda, osećano najači) nego smatramo da je kultura dostojna svog imena samo onda kada je delotvorna, kao što smo rekli već na početku. I zato smo nepokolebivo mišljenja da je prvi, najsvetiji i najglavniji zadatak onih naših krajeva koji su imali sreću da, zahvaljujući sređenim prilikama, dostignu najviši kulturni stepen — da ulože sve žrtve kako bi sve njihove kulturne tekovine bile pristupačne i braći sa kraja njegov juga. Jer, »da biste vi mogli sedeti u kazalištu i slušati Mocarta, mi smo morali nositi pušku na ramenu.«

Kavadar

M. M.

Socijalno vprašanje

Eno izmed najtežjih vprašanj, ki ga rešuje človeštvo v današnji dobi, je brez dvoma socijalno vprašanje.

V čem obstoji socijalno vprašanje? Ako sledimo samemu pomenu latinske besede »socius«, pridemo do zaključka, da obstoji socijalno vprašanje v tem, kakšni naj bodo odnosi med ljudmi, in, da morajo biti ti odnosi čim bolj tovariški in druželjubni.

Ako ga tako razumemo potem ni čudno, da ga želimo in da ga moramo rešiti vprav v današnji dobi, ko stopa pred nas z vso neizprosno in perečnostjo. Napeti odnosi, ki vladajo med ljudmi, življenje od danes do jutri, neizprosna medsebojna borba in nemir, ki je prevzel ljudi, nam kažejo, da se nahajamo v težki strukturni krizi družbe, v kritični dobi njenega razvoja, ko se podira stari svet, na njega razvaline pa je treba postaviti novi, lepši in boljši.

Kako rešiti danes socijalno vprašanje? S tem se bavi nebroj ljudi, od filozofov in politikov, ki imajo svoje načrte, do najpreprostejšega človeka, ki se trudi, da bi si olajšal svoje življenje in vrgel od sebe pezo razmer, v katerih živi.

Kakšni naj bodo odnosi med ljudmi? Postoje tri načela, po katerih naj živi družba, načelo medsebojne borbe, načelo parazitizma in načelo medsebojne solidarnosti.

Ako se pogledimo v bistvo teh načel, pridemo do zaključka, da je edino načelo medsebojne solidarnosti zmožno, da uredi socijalne odnose, da bodo ti znosni in urejeni.

Angleški filozof Hobbes je trdil, da vlada v divjaškem stanju ljudi, ko še nimajo kulture in civilizacije, neizprosna medsebojna borba, v kateri je »človek človeku volk«. Darwin je smatral, da je to načelo edino merodajno za življenje družbe in da uspeva in zmaga oni, ki je močnejši in brezobzirnejši.

In take odnose med ljudmi je dejansko ustvaril liberalni kapitalizem. Med pojedinci in skupinami vlada brezobzirna borba, v kateri se ne vprašuje za moralno načelo, temveč samo za lastno korist, koristi drugih in skupnosti so postranskega pomena. Isti princip sta prevzela tudi socijalizem in komunizem. Borbo razredov, razredno mržnjo in diktaturo proletarijata značijo odstranitev načela medsebojne borbe. In kakšen je uspeh tega sistema. Obljubljali so zemeljski raj, ostvarili pa so najstrašnejši pekel, ki je kedaj obstojal v ljudski zgodovini. Liberalni kapitalizem in komunizem nam dokazujejo, da socijalnega vprašanja ni mogoče rešiti po načelu medsebojne borbe in da postanejo, ako prevlada to načelo, odnosi med ljudmi še neznosnejši in kličejo po nadaljni in dokončni ureditvi.

Načelo parazitizma, ki so ga filozofi in znanstveniki opazili v rastlinskem in živalskem svetu, ko eno bitje živi na račun drugega, so opazili tudi v življenju ljudi. Danes na primer vidimo, da se je tuji kapital vrnil v agrarne države, kjer brezobzirno izkorišča narodno gospodarstvo.

Zato je načelo medsebojne solidarnosti edino sposobno, da reši socijalno vprašanje, ki je danes toliko ostro in neizprosno. Na mesto medsebojne borbe in izkoriščanja moramo postaviti princip vzajemne pomoči, namesto socijalnega boja mora prevladati socijalni mir.

Ali ni mogoče princip medsebojne solidarnosti neustvarljiv in ali se ne protivi naravi človeka in družbe? Filozofija dialektičnega materijalizma, ki jo je postavil marksizem, zanika vsako ljudsko solidarnost in dokazuje, da zgodovina ni drugega kakor neprestana borba razredov, borba izkoriščanih proti izkoriščevalcem. Vsako drugo trditev proglašajo za neresnično in neodgovarjajočo dejstvom. Ako objektivno pogle-

damo stvar, vidimo, da je načelo medsebojne borbe v človeški družbi res marsikdaj obveljalo. Vprav današnja socijalna problematika nam kaže, da se ljudje drže tega načela. Toda poleg tega nam kaže zgodovina nebroj dejstev, ko je človeštvo živelo po načelu medsebojne solidarnosti t. j. medsebojne pomoči. Sodobna znanost in filozofija trdita in nam navajata nebroj dokazov, da se ljudje v socijalnem življenju drže načela medsebojne solidarnosti in da v sili in nevarnosti drug drugemu pomagajo. Ta pojav pa se ne opazuje samo v ljudskem, temveč tudi v živalskem in rastlinskem svetu.

Zato je edina rešitev vseh težkih problemov, ki jih ustvarja moderno socijalno življenje, da izmed treh raznih načel zmaga načelo medsebojne solidarnosti in pomoči. Človeštvo bo prebrodilo in prebolelo težko socijalno krizo, ki sta jo povzročila liberalni kapitalizem in socijalizem oziroma komunizem edino, ako se zave, da je treba težkoče in napore življenja reševati in odklanjati skupno in s skupnimi načini, da je imeti pred očmi ne samo lastnih koristi, temveč tudi koristi drugih ljudi in vse ljudske skupnosti. Edino na ta način bomo rešili socijalno vprašanje dokončno, sicer ga bomo le odložili in bomo zato prisiljeni, da ga rešimo pozneje, kar bo pa takrat mnogo težje.

Kako ustvariti socijalni mir? Katera so ona načela, ki jih moramo postaviti, da se ustvari in obdrži socijalni mir?

Anacijonalnost klerikalizma

V zadnjem času je naš klerikalizem že večkrat izpričal svojo nacijonalno brezčnost. Dvakrat so mu dali naši zaslužnjeni bratje povod, da je do dna razgalil svojo pusto, cinično, partizansko in anacijonalno dušo.

Ob »prihovskem dogodku« je eden njegovih političnih predstavnikov zastavil notranjemu ministru sledeče vprašanje: »Kaj nameravate ukreniti proti onim osebam, ki uživajo gostoljubje naše države, pa surovo ubijajo najboljše sinove naše zemlje, sinove naših slovenskih mater?« Takrat smo pričakovali, da bo vprašani dal z odgovorom zadovoljenje žaljenemu nacijonalnemu čutu. Odgovor je žal izostal!

Ob prepovedi nadaljnega izhajanja jugoslovenskega nacijonalnega tednika »Pohoda« je klerikalni »Slovenski gospodar« ponovil sličen napad na naše nesrečne rojake s sledečo opombo: »Adio mio! Znani fašistični list, tiskan v slovenskem jeziku »Pohod« je prišel do kraja in nehal hoditi. Okrog njega so se zbirali posebno oni, ki imajo svojo prakso iz šole črnih srajc in so prišli v naše kraje braniti Primorje, namesto, da bi ga branili doma. Videli bomo, če bodo šli domov pokazat svoje junaštvo!«

Čeprav ne potrebujejo izbruhi take moralne, nacijonalne in politične otopelosti nobenega komentarja, vendar ne bo odveč, če ugotovimo nekaj zanimivih dejstev.

Ko so leta 1933. kovali ... v opoziciji svojo separatistično »veliko besedo« ali punktacije, so ugotovili, da smo Slovenci razkosani med štiri države in da bi bilo treba največjemu delu, ki je pripadel Jugoslaviji, priboriti položaj, ki bi bil mikaven in privlačen tudi za ostale dele. Ljubljana naj bi bila magnet, ki bi neprestano nutil občutek slovenske skupnosti in utrjeval v vseh težnjah za njeno ustvaritev. Kako majhen in lažnjiv postaja naš klerikalizem spriči gornjih izrodov. Oni dokazujejo, da zlorablajo naši prozajčni in kozmopolitski računarji danes slovenstvo, jutri jugoslovenstvo in tretjič oboje. Mar se ne bijejo njih pokvarjeni izpadi na naše zaslužnjen rojake in na tiste, ki so pred ječo, konfinacijo in smrtjo pribežali k nam, celo z njihovim separatističnim slovenskim programom, rojenim v sovraštvu do jugoslovenstva? Ne, vsled svojega rimljanstva

Danes se na razvalinah kapitalizma borita dva idejna svetova, ki se borita za tem, da ustvarita novo družbo in ki po svoje rešujeta tudi socijalno vprašanje, to sta socijalizem oziroma komunizem in fašizem oziroma nacijonal-socijalizem. In vprašamo se, kdo izmed njiju nam daje pravilno rešitev socijalnega vprašanja. Kje torej moramo iskati resnico? Kako se moramo orijentirati?

Komunizem je zrasel kot reakcija kapitalizma in je pahnul v največjo nesrečo ruski narod in še danes vznemirja svet. Fašizem je nastal kot reakcija komunizma in boljševizma in s svojimi ekstremnimi formulami in nacijonalno nestrpnostjo ne daje zagotovila, da se rešijo dokončno vsi težki problemi sodobnosti.

Naloga vsakega mislečega človeka je, da išče rešitev socijalnega vprašanja v tistih načelih, ki bodo mogla spraviti družbo iz sedanjega krize in ustvariti nov boljši in pravičnejši družabni red. Pri tem pa mora biti in ostati etična osnova reševanja socijalnega vprašanja načelo medsebojne solidarnosti, medsebojne pomoči. Ljudje morajo sprevideti, da v brezobzirni medsebojni borbi ni rešitve socijalnega vprašanja, temveč edino v solidarnosti in v varovanju skupnih interesov.

Ako bomo gradili svoje načelo na etični osnovi medsebojne pomoči, bomo našli tudi pravilna in primerna tehnična sredstva za izhod iz teže krize in ustvaritev nove in boljše družbe.

ne morejo ti ljudje čutiti niti slovensko, kako moremo zahtevati, da bodo jugoslovensko! Oni ne poznajo sentimentalnosti, njim je vse račun in umazana igra z zapeljanim ljudstvom. Ničesar ni, česar bi si ne drznili, ničesar, pri čemer bi se morala oglasiti vsaj trohica lepote in poštenja, če bi bila v njih. Samo eno absolutno vrednoto, po kateri ocenjujejo ljudi, poznajo: slepo pokorščino političnemu internacijonalnemu klerikalizmu. Vse, kar tega ne priznava, bodi prokleto in zavrženo, pa čeprav se imenuje zaslužnjeni brat!

Samo s tega stališča moremo razumeti izpade našega klerikalizma na rojake-emigrante, saj drugega razloga ne moremo najti. Mar naj bodo oni brezpravni gostje v Jugoslaviji samo zato, ker jim zla usoda ni naklonila, da bi bili vključeni v meje matične nacijonalne države? Mar naj bo res njih nesreča kriva njih manjvrednosti v očeh srečnejših bratov, ki prečesto dokazujejo, da te sreče niti vredni niso?!

Mi, jugoslovenski nacijonalisti smo dolžni, da zaščitimo naše rojake, kadar jih sila prižene k nam, pred političnim kanibalstvom klerikalizma, ki gazi v svoji nestrpnosti ne samo osnovna nacijonalna čustva, nego tudi čustva gostoljubnosti. Mi smo pozvani, da kot svečeniki gojimo večni ogenj nacijonalne ljubezni, ki bo družil nas vse in negoval vero in upanje tudi v srcih najnesrečnejših. Mi moramo nuditi našim rojakom pribežališče, da bodo skupno z nami služili svojemu velikemu poslanstvu.

PROSLAVA ZEDINJENJA
NA UNIVERZI KRALJA ALEKSANDRA
V LJUBLJANI

V zadnji številki smo poročali o proslavi nacijonalnih akademikov I. XII. na univerzi, kamor so se nam vrinile nekatere netočnosti, ki jih sedaj popravljamo. G. Plajh Avgust, ki je vodil zborovanje, je pozdravil samo navzoče akademike, ne pa odsotne zastopnike rektorata in profesorike zbora. Omenjeni zastopniki se niso udeležili te proslave, ker niso prejeli vabil in je s tem njihova odsotnost popolnoma upravičena.

Društvo »DOM VISOKOSOLK« javlja visokoškolkam, da so v »DOMU« tri prosta mestanovanja s celotno oskrbo. — Informacije se dobe v »Domu visokošolk«, Ljubljana, Gradišče 14.

Država in režim

NEKAJ TEORETIČNEGA RAZGLABLJANJA: ODNOS DRŽAVE IN REŽIMA V DIKTATURAH IN AUTORITARNIH DRŽAVAH — POLOŽAJ V DEMOKRATIČNIH DRŽAVAH — NEKAJ ZGODOVINE — ŠKODLJIVA DOKTRINA DEMOKRACIJE — JAČANJE DRŽAVNE OBLASTI — DRŽAVA JE VEČ OD KATEREGAKOLI REŽIMA

Ali sta država in režim identična? To je vprašanje, ki se vedno in vedno pojavlja v našem javnem življenju. Ni aktualno samo danes, temveč je bilo, odkar je bila osnovana naša država.

To vprašanje pa ni aktualno samo pri nas, temveč tudi v drugih državah čakajo rešitve. Povsod je namreč prevladovalo naziranje in praksa, da sta država in režim identična in da je zato oni, ki se protivi režimu, obenem nasprotnik države, ki ga je kaznovati po državnih zakonih.

Najekstremnejše se rešuje to vprašanje v Sovjetski Rusiji. Kdor je nasprotnik režima (t. j. Stalina), je obenem nasprotnik SSSR. Zato ga zadene edina sankcija: smrt. V fašističnih državah je položaj podoben.

Temu se ni čuditi. V teh državah (SSSR in fašističnih) je dovoljena samo ena stranka, ki je stalno na vladi. Ker s tem ni nikake (teoretične) možnosti, da vlada pade in da stopi na njeno mesto druga z drugimi idejami in drugo politiko, prav lahko identificiramo državo z režimom. Nasprotovanje režimu znači zločin proti obstoju države in je kaznovanje po državnih zakonih v smislu njihove ideologije upravičeno.

Toda pojava identificiranja države in režima ne opazujemo samo v SSSR in fašističnih državah, temveč tudi v tako zvanih demokratičnih. V demokratičnih državah vlade niso stalne, temveč se menjajo. Ena pade, druga pride na površje. Zato je jasno, da v smislu demokratske ideologije ne smemo identificirati države in vlade. Vlade se menjajo, država pa je vedno le ena, vključno temu da jo predstavljajo različni režimi z različnimi ideologijami in politikami.

Vendar opazujemo vprav v demokratičnih državah, da si vlade laste prav čisto pravico, da preganjajo pristaše onih strank, ki niso zastopane v vladi. Svoje postopanje utemeljujejo s tem, da znači borba proti režimu obenem borba proti obstoju države.

Pri tem je treba objasniti, da bi morala vsaka vlada v demokratični državi dovoliti svobodno delovanje poedincev in strank, ako se poslužujejo legalnih sredstev. Toda zgodi se, da državni organi zavirajo tudi tako delovanje, ki nikakor ni v navskrižju z obstoječimi zakoni.

Po današnjih pojmi bi moral uživati vsak državljan in vsaka stranka popolno svobodo, da se politično udejstvuje in izživlja, in sicer v okviru zakonov. Te-

mu nasproti opazujemo, da se vlade v demokratičnih državah ne drže teh načel in da prakticirajo nekaj nasprotnega, kar ne vpliva ugodno na notranji mir v državi.

Ali ni to paradoks v razvoju demokracije? Ali ni to kršenje njenih osnovnih načel?

Francoska revolucija je v deklaraciji o človeških in državljskih pravicah proglasila štiri glavna načela, na katerih počiva življenje v državah: osebna svoboda, neomejena lastnina, sigurnost in pravica protiviljenja oblasti. Pod zadnjim načelom so razumeli, da ima vsak državljan pravico upreti se s silo proti organom državne oblasti, kadar oni kršijo ostala osnovna načela in prekoračijo mejo državnega delovanja. To načelo pa se je kmalu pokazalo kot nesmiselno in škodljivo. Zato je kmalu izpadlo iz vrste osnovnih političnih pravic državljanov. Prevladovalo je naziranje, da se državljan nima pravico upreti s silo državnih oblasti, temveč da se more udejstvovati politično edino v okviru zakonov, ki urejajo politične pravice državljanov. Danes pa opažamo, da se te državljske pravice vedno bolj kršijo in da rastejo pravice oblasti napram državljanom.

Zakaj je do tega prišlo, je popolnoma razumljivo. Doktrina demokracije ni priznala nikake oblasti, ki bi bila nad narodom in je dopuščala le, da narod postavi svoje komisarje. Ker je s tem

zanemarila in zanižala osnovno načelo obstoja vsake države, da mora namreč v državi obstojati trdna oblast, ki čuva pravice državljanov in skrbi za njihovo blagostanje, so se začeli mašiti sami temelji države in državna avtoriteta je silno padla, vsled česar je prišlo do težke krize držav, ki jo opazujemo v današnjem času.

Nastalo je vprašanje, kako ojačiti državno avtoriteto, kaj napraviti, da se obstoj države zopet utrdi. Kot odgovor je na eni strani nastala v Rusiji najstrašnejša diktatura, v drugih državah pa vrsta autoritarnih režimov. Preostale demokratske in konzervativne države pa se trudijo, da utrdijo na znotraj svojo avtoriteto in zasigurajo svoj obstoj.

Zato je popolnoma razumljivo, da se vsakokratni režimi v demokratičnih državah trudijo, da bi se kolikor mogoče ustalili. To je v zvezi z borbo države za njen obstoj in za njeno sigurnost na znotraj. Vsled tega se zgodi, da se identificirajo interesi režima z interesi države in da se smatra nasprotnik režima za nasprotnika države.

Toda pri tem ne sme ostati. Kakor na eni strani to koristi državi in njeni sigurnosti, tako na drugi strani škodi njeni avtoriteti. Državna oblast izgublja na zaupanju državljanov, ki čutijo, da so kršene njihove osnovne pravice političnega delovanja.

Ako se obrnemo nekoliko na razmere v naši državi, moramo opozoriti na to, kolikšno škodo bi mogli trpeti, ako bi se gornje naziranje izvajalo v praksi. Naša država ni nastala s tem, da je kakšen režim prišel na oblast, temveč po težkih naporih celih generacij naroda. Ljudstvo ne sme izgubiti občutka, da je naša država nekaj stalnega in da je država več in svetlejša od kakršnegakoli obstoječega režima.

Socijalni in gospodarski pomen zadruge

(NADALJEVANJE IN KONEC)

Zadruga vsebuje — kljub zunanji prilagoditvi veljavnim gospodarskim oblikam in zakonom — vse predpogoje za gospodarsko in socialno preobnovo. Zato ne more biti sredstvo, za dosego drugačnih ciljev. Dosedanji razvoj nam je pokazal, da je vsaka zloraba združništva v njemu tuje svrhe izzvala znatno krizo v njegovem obstoju in občutne gospodarske žrtve za zadržnike in državo. Zadruga zadošča sama sebi, njeno delo je tako obširno, da je vsako posvečanje drugim ciljem škodljivo in nevarno. Gospodarski načrt, ki sloni na združništvu, mora zagotoviti zadrugam neovirano uveljavljanje, ako hoče doseči zaželeno izboljšanje prilik, v katerih živimo.

IV.

Zavest skupnega gospodarskega cilja vpliva na vse člane zadruge in izziva izenačevanje.

Proizvajalne zadruge izkoriščajo skupna proizvodna sredstva, zadruge potrošnikov pa omogočajo tudi revnejšim nabavo potrebnih proizvodov brez posredovanja. S tem je omogočena okrepitev gospodarsko šibkih, katerih na ta način ne zadenejo neposredno trdote in nevarnosti konkurence. Zakon ponudbe in povpraševanja ureja odnose med močnejšimi ekonomskimi subjekti, tako da ne škoduje združnikom v toliki meri, kakor v obstoječem gospodarskem ustroju. Razlike med zahtevami zadrug na strani ponudbe in na strani povpraševanja niso tako velike, kakor v odnosih posameznikov in jih je lažje spraviti v sklad, varujoč koristi vseh prizadetih združnikov.

Veljavno gospodarsko stanje zahteva čim večjo združitev kapitalov, ki se ne omejuje samo na zneske, temveč se prav tako nanaša tudi na njihove lastnike. Pri tem prehaja kapital v last ožje skupine, ki postane obenem člen velike mednarodne kapitalistične zgradbe pod

vodstvom in kontrolo mogočnih finančnih sil. Zadruga pa doseže potrebno združitev gospodarskih činiteljev, varujoč lastniške pravice vsakega člana, kateremu je zagotovljen zadosten vpliv tudi v primeru manjšega prispevanja.

Zahteve proizvodnje v odnosu napram potrošnji presegajo zmognosti posameznih proizvajalcev. Zato je potrebna njihova združitev, ki je najugodnejša, ako sloni na združni podlagi. Zadruga jim omogočuje nabavo potrebnih pripomočkov za modernizacijo proizvodnje in njeno prilagoditev zahtevam prodajnega trga. Ona jih obenem varuje pred propadom, kateremu bi moral slediti cenen nakup proizvodnih sredstev zlasti zemljišč za poznejše izkoriščanje na kapitalistični podlagi.

V.

Zadruga sloni na svobodi inicijative in odločitve združnikov. Zato ji je nasprotna kakršnakoli intervencija, ki bi prekoračila meje koristne vzpodbude privatni inicijativi. Zdrugi organizmi običajno ne morejo preboleti nobene prisiljenosti. V tem primeru jim manjka nujno potrebna interesna povezanost med člani in skrb le-teh za procvit zadruge. Tega dejstva se morajo zavedati ustanove in pokreti, ki pospešujejo razvoj združništva.

Načelo samoupravnega delovanja je osnova za nemoteno in uspešno združno delo. Ono je bilo vedno eno izmed glavnih nagibov za ustvaritev zadrug. Zato morajo biti vse omejitve tega načela z zakonom določene. Nadzorstvo s strani države ne sme posegati v svobodo dela, temveč se mora omejevati le na ugotavljanje, ali izvaja zadruga svoja pravila in zakonite določbe in ali ne škoduje javnim interesom.

VI.

Združništvo pri nas ni doseglo one- ga razmaha, ki ga zasluži, pa je kljub

Vse zamudnike prosimo naj čimprej poravnajo zaostalo naročnino. Ob tej priliki se obenem zahvaljujemo vsem tistim našim prijateljem, ki so s preplačili prispevali v tiskovni sklad in gmotno podprli naše delo.

✱

Mnogi naši naročniki se pri- tožujejo, da neredno preje- majo list. Prosimo jih naj nam vsak tak slučaj nemu- doma javijo in napravili bo- mo vse kar je v naši moči, da se nerednosti odpravijo.

Uredništvo in uprava.

temu eden izmed najvažnejših gospodarskih činiteljev. Nekateri kraji dolgujejo zadrugi svoj napredek in doseženo gospodarsko osamosvojitve. Z njeno posredno pomočjo so se lažje upirali tudi nekdanjim odnaredovalnim poskusom tujih gospodarjev.

Uspehi našega združništva bodo v bodoče veliko večji, ko bo zadruga misel pravilno poudarjena in razširjena v vseh delih naroda. V to svrhu so mu predvsem potrebni nesebični voditelji, ki bodo vodili zadruge brez osebnih ali strankarsko-političnih tendenc. Pri tem je zlasti važna vloga inteligence, ki bo potom aktivnega sodelovanja v združnem pokretu vzdrževala nujno potrebno zvezo s širokimi narodnimi plastmi. Inteligenci bo na ta način omogočeno delo za narod, iz katerega izvira in v katerem mora ostati klub svoji izpopolnitvi.

Državna vzpodbuda se mora uveljavljati v okviru zakonitih določb in v vidu ustvarjanja predpogojev, ki pospešujejo inicijativno in svobodno delo združnikov.

Kredit, proizvodnja in potrošnja so obširna polja udejstvovanja našega združništva. S tem bo omogočena združitev manjših gospodarskih subjektov v svrhu poenostavljenja ekonomskega in socialnega ustroja. Ustvarjeni bodo predpogoji za gospodarsko in socialno sožitje, ki bo obenem povdarilo pomen posameznega stanu pri reševanju perečih težav.

Da pa bi vse to dosegli, moramo poleg pravnega pojma zadruge poudariti njene gospodarsko-socialne naloge in jih izvajati do vseh praktičnih posledic.

—ic—

DELO LETOŠNJEGA ODBORA AKADEMSKE AKCIJE

Vsem je še v spominu razgibani občni zbor Akademске Akcije in še živahniji potek volitev. Po d'Hontovem sistemu razdelitve mandatov se je odbor sestavil tako: predsednik: Fischer Franc (kler.), podpredsednik: Raič Dragan (nac.), tajnik: Gregorač Nace (»dem.«), blagajnik: Leskovar Ludvik (kler.), odborniki: Ahčan Rudo (nac.), Bravničar (»dem.«), Lobe Henrik (kler.) in Pograjc Franc (kler.). Novi odbor si je na prvi seji razdelil referate o posameznih institutih; dalje je sklenil poslati v Beograd delegacijo, ki sta jo tvorila predsednik in referent za štipendije. Naloga delegacije je bila pred vsem, da se informira o usodi Knafljeve štipendije, poleg tega pa, da se informira na vseh pristojnih mestih o usodi naših zahtev. Ko bo dunajski odbor za Knaflievo štipendijo prepustil podeljevanje štipendije naši državi, se bo po predlogu ministra dr. Kreka in banovine sestavil odbor za podeljevanje štipendije, katerega bodo tvorili gg. ban, rektor, prevzvišeni škof in dekan teološke fakul-

TRODNEVNI ŠTRAJK NA TEHNIKI IN MEDICINI

Za 9. XII. je sklicalo društvo medicincev sejo M. O., katere so se udeležili vsi zastopniki strokovnih klubov. Gospod Rösch, predsednik medicincev je otvoril sejo, nakar je g. Plajh, predstojnik juristov objasnili, da medstrokovnega odbora ni, ker so lani juristi izstopili. Zato se je vršilo samo posveto- vanje, na katerem so gg. medicinci obrazložili svoje zahteve glede njihove uredbe. Zahtevali so ukinitve uredbe. V nasprotnem slučaju pa stopijo v štrajk. Iz debate se je razvidelo, da razen dveh resolucij medicinci od lanskega štrajka niso ukrenili ničesar proti uredbi. Rektorat je tudi zahteval njihov elabarat, ki ga pa niso oddali ter so kljub temu štrajkali. Štrajku so se pridružili tudi tehniki, ki so štrajkali proti svoji uredbi in iz solidarnosti do medicincev. Ostale fakultete niso bile niti pozvane k solidarnosti, niti se štrajka niso udeležile.

Za 15. XII. pa so medicinci sklicali miting na univerzi, katerega pa rektorat ni dovolil radi prepozno vložene prošnje.

tete. Knafljeva ustanovna listina namreč zahteva, da mora biti vsak štipendist dober katoličan in mora vestno izpolnjevati svoje verske dolžnosti: ob nedeljah k maši iti in vsak mesec k spovedi in obhajilu. To bo moral odbor vsekakor zelo upoštevati, če bo hotel pravično razdeliti podpore. Sicer pa nadaljna usoda Knafljeve štipendije ni jasna, ker jo ima za enkrat v rokah še dunajski odbor. Dalje sta se delegata mudila še pri ministru dr. Korošcu in prosvetnem ministru Magaraševiću ter pri nekaterih pomočnikih, vendar nista prinesla nikakih novic razen podpore ministra dr. Korošca v znesku 2000 Din. Isti g. minister se je tudi zanimal za usodo onega dela denarja, ki gre od zdravstvenega fonda v Beograd. Akademski akcija je po informacijah na kvesturi računala, da je tega denarja v Beogradu okoli 600.000 Din, od katerega še nismo ničesar dobili nazaj. Odbor je o tem obvestil g. ministra, ki bi pač lahko dobil najtočnejše podatke na ministrstvu za socialno in narodno zdravje, kjer se zbira v posebnem fondu ta denar.

Odbor se je informiral na rektoratu o zahtevah, ki jih bo letos poslala naša univerza v Beograd; zvedel je, da je bil poslan predlog za hidrotehnični laboratorij v znesku 3.100.000 Din, ki je bil poslan že lani, a je vsled forsiranega kemičnega instituta propadel, a bo verjetno letos prodr. Izdelani so bili tudi načrti za strojni institut in poslani v Beograd v odobritev, na kar bomo drugo leto zahtevali kredit zanj. Za univerzitetno knjižnico je bil lani odobren kredit v znesku 7.500.000 Din, a se je sedaj izkazalo, da je za 4.000.000 premajhen. Če bomo hoteli imeti dograjen knjižnico bo treba še nujno dobiti ta kredit in z njim gradnjo dokončati. Izven A. A. delujejo tovariši filozofi na gradnji botaničnega instituta, za katerega imajo baje že zasigurno prostor in kredit. Vse zahteve in potrebe naše univerze ter dosedanje delo akademske akcije bo odbor prikazal na članskem sestanku, ki ga bo sklical takoj po božičnih počitnicah.

Radi precejšnje preobremenitve tajništva je odbor sklenil nabaviti pisalni stroj. Ker pa A. A. nima svojega lokala, je prišla do spora za to kdo bo imel stroj — isto se je zgodilo na prvi seji radi štipendije — predsednik ali tajnik. Oba sta zahtevala stroj in je po dolgi debati odložilo glasovanje predsedniku v prid. Tajnik je ostal brez štipendije in stroja, takorekoč brez funkcije in jo je zato do nadaljnjega odložil. Spor bi se dal mirno rešiti, če bi odbor sprejel predlog podpredsednika, da naj A. A. prosi odbor DSJF, naj da na razpolago svoj lokal, kar bi se brez dvoma lahko doseglo. Zanimiva je bila tudi zadnja seja, na kateri je padel predlog naj odbor daruje 300 Din za Dolinarjev spomenik. Težava je nastala v stilizaciji; tovariši iz Akademске zveze so predlagali, da se naj da ta denar Dolinarju v spomin kot »žrtvi Slovenstva«, tovariši levičarji pa kot žrtvi »fašizma«. Po dolgi in zanimivi politični debati sta se obe struji zedinili in sklenili, da da odbor denar »žrtvi barbarskega spopada«.

O nadaljnjem strokovnem in dnevnem političnem delu A. A. bomo še poročali.

ENOMESEČNO DELO D. S. J. F.

14. XI. je bil izvoljen novi odbor, ki se je takoj vrgel na delo, da izvede svoj program, ki si ga je postavil. Odbor je pristopil takoj k reševanju samostojnih predlogov, ki so padli na občnem zboru. Prišel je z delom za svoj elaborat k novi juridični uredbi, ki se pripravlja. V ta namen se je obrnil na vse naše pravne fakultete s prošnjo, da jim opišejo položaj na njihovih fakultetah. Obrnil se je tudi na praško univerzo z isto prošnjo. Čim bo odbor svoje delo končal, bo sklical članski sestanek in na njem poročal o svojem delu. Nato bo sestavil svoj predlog in ga poslal na merodajna mesta. S tem svojim delom hoče onemo-

gočiti vse nadaljne nezadovoljstvo, ki bi eventualno nastalo, če bi izšla nova uredba brez vednosti in sodelovanja slušateljev. Nadaljnje je odbor pričel takoj spopolnjevati zalogo skript z novimi skripti. Ekskurzija, ki jo je nameraval prirediti, je moral žal radi nepremostljivosti ovir preložiti na poznejši čas. Ker pa je društvo v zelo slabem finančnem položaju, je odbor sklenil prirediti svoj reprezentančni ples. Pokroviteljstvo sta blagovolila prevzeti g. rektor dr. Rado Kušej in g. dekan juridične fakultete dr. Sajovic.

Prireditve se bo vršila 1. II. 1938 v kazinski dvorani in zato osnovan odbor že pridno dela na pripravah. Odbor si je stavil v svoj program tudi več ekskurzij, ki pa jih bo izvedel v pomladanskih mesecih, ki so za to najbolj prikladni.

J. N. A. D. JADRAN

V času, ko opazamo vedno večjo agilitetnost in splošno dejavnost nacionalnih akademikov, je brez dvoma potreba, da se tudi širša, ne samo akademska javnost pouči o delu in programskem izživljanju matičnega nacionalnega društva Aleksandrove univerze J. N. A. D. Jadrana. V eni izmed prejšnjih števil smo priobčili Jadransko programsko izpoved vzeto iz jubilejne brošure »15 let J. N. A. D. Jadrana«. Danes pa hočemo podati notranji ustroj društva ter omeniti njegovo delo in uspehe zadnjega časa.

Jugoslovensko napredno akademsko društvo Jadran je najstarejše akademsko društvo na naši univerzi. Osnovan je Jadran 1920. leta. Kot idejni naslednik znane dunajske Slovenije. Združuje v sebi pretežno večino nacionalnih akademikov. Programsko stoji na braniku jugoslovenske nacionalne misli in unitaristične države. Z letošnjim ogromnim dotokom novincev je številčno prekosil ostala akademska društva ter danes predstavlja daleč najmočnejšo akademsko kulturno edinico na Aleksandrovi univerzi.

Razgibano društveno življenje zadnjega časa se kaže zlasti v njegovih uspehih. S smotno izvedeno propagando med mladino si je Jadran zagotovil močan razvoj bodočnosti. Z izredno velikim številom letošnjih novincev je podana zdrava in naravna osnova za uspešno svetovnonazorsko in politično izživljanje. Prve sadove že opazamo. Dva krasna uspeha nacionalnih akademikov pri volitvah v Akademsko Akcijo in D. S. J. F. sta nam dokaz, da je naše mnenje pravilno.

Tudi notranje društveno delo, ki je razdeljeno v štiri sekcije, se je letos uspešno razvijalo. Kulturno-znanstvena sekcija je s tedenskimi predavanji, na katerih so sodelovali odlični predavatelji nudila članstvu možnost, da se v večji meri zainteresira za sodobne, predvsem ideološke probleme. — Dobro izvedeni »Novinski tečaj«, ki je bil porazdeljen v tri cikle: nacionalno-ideološkega, socialno-gospodarskega in manjšinskega je z obilno udeležbo letošnjih novincev imel brezdvomno svoje koristne posledice. Trenutno je v teku izvajanje govorniškega tečaja za katerega vlada med članstvom velik interes.

Socialno-gospodarska sekcija je izvedla zelo uspešno nabiralno akcijo, katere blagodejne učinke čutijo predvsem najrevnejši društveni člani. Brezdvomno pa se more priznati prvenstvo delu ženske sekcije. Članice Jadrana so tudi letos organizirale taborenje na Kočevskem. Tu, v narodnostnem oziru najbolj ogroženem kraju so naše članice z nacionalnim, prosvetnim in higijskim delom med narodom pravilno izvajale Jadransko geslo: Z narodom za narod. Prireditvena sekcija ima priprave za »Slovanski večer«. — Prepričani smo, da bo Jadran kot doslej, tudi v bodoče uspešno uveljavljal svojo programsko izpoved. Borbeno in ponosna Jadranska zavednost nam je porok za to.

Širite svoj tisk!

Nova tehnična uredba in tehniki

Za soboto 11. decembra 1937 ob 10. uri je ZSKTF (Zveza strokovnih klubov tehnične fakultete) sklical sestanek, ki naj bi določil stališče tehnikov do nove tehniške uredbe. Zgodovina, potek, rezultati in posledice tega sestanka so take, da jih moramo podrobneje analizirati in pogledati za kulise vsemu, kar je z njim v zvezi.

Leta 1935. je bila izdana na podlagi Obče univerzitetne uredbe nova Uredba o tehničnih fakultetah (kratko T. U. — tehnična uredba), ki naj bi uredila tako organizacijo, kot tudi študijski in izpitni sistem na vseh treh jugoslovenskih tehnikah. Uredbo je izdal prosvetni minister po zaščitju in soglasnosti profesorjev vseh treh fakultet in je imela torej tudi imprimatur ljubljanske tehnike, kar je zelo važno povdariti zato, ker nekateri to namenoma prikrivajo in skušajo izdati T. U. drugače tolmačiti. Ker zaradi svojih pretiranih zahtev ta prosvetni načrt T. U. za nas tehnike ni bil sprejemljiv, je bilo na našo zahtevo njega izvajanje za leto dni odloženo, da pride v tem času do sporazuma. Po dolgih razpravah in pogajanjih sta se končno zagrejska in beograjska fakulteta sporazumeli za enoten predlog korektur, oziroma dostavkov ter ga poslali še nam v odobritev. Sklican je bil takrat sestanek tehnikov, na katerem smo te korekture drugo za drugo podrobno preštudirali in po svobodni debati ter po pojasnitvah in zagotovilih g. dekana dr. Gosarja prišli do prepričanja: 1. da te korekture jemljejo T. U. vso ostrino, ji res dajejo značaj urejanja in ne ovirajo študija ter jo zato načelno sprejemamo ob zahtevi sprejetja predloženih korektur in 2. da bi za nas sploh ne bilo oportuno — tudi če bi se popolnoma ne strinjali s temi korekturami, še celo pa spričo dejstva, da noben strokovni klub ni zahteval nobene bistvene spremembe — odkloniti in izpreminjati predloge velike večine jugoslovenskih tehnikov, ker bi s tem samo razbijali enotnost naših zahtev in zmanjšali njih učinkovitost. Na podlagi tega prepričanja smo torej celoten predlog korektur sprejeli tudi za svojega in je kot tak tudi šel na merodajna mesta. Potem dolgo ni bilo o vsej zadevi nič slišati. Letos koncem oktobra pa so nekateri bolj informirani tovariši vedeli povedati, da je ministrstvo naše zahteve v celoti sprejelo. Kdaj točno je Zveza tozadevno obvestilo dobila, oziroma ali ga je sploh dobila, se ne ve, ker novi odbor ZSKTF ni smatral za potrebno, da o tem velikem uspehu tihega in požrtvovalnega dela obvesti svoje članstvo, sklicaje takoj sestanek in podvzame z ozirom na novi položaj potrebne ukrepe, ampak je preko vsega tega nekako sramežljivo prešel, nas držal tako v nevednosti ter z napačnimi tolnačenji in izmišljotinami več kot en mesec begal in razburjal posebno novince. Zopet so nekateri ljudje izrabili že tolikokrat s pridom uporabljeno dejstvo, da tehnični naraščaj radi posebnosti in novosti svojega študija, ki ga vsega zaposli posebno ob vstopu na tehniko, nima smisla in volje za razglabljanja o raznih predpisih, uredbah in drugih juridičnih zadevah ter mu je v tem oziru prav lahko kaj natveziti. Namenoma so torej napačno informirali novince in jim vsiljevali prepričanje, da se je treba proti T. U. načelno in na nož boriti ter jo odkloniti. V tem smislu so bili sestavljeni tudi letaki, ki so pozivali tehnike na sobotni sestanek. Sugerirali so nam vnaprej, kaj moramo skleniti.

Take so bile okoliščine, v katerih se je vršil ta za vse tehnike tako važni in po posledicah dalekosežni sestanek, katerega potek je bil v glavnem sledeč:

Po kratkih uvodnih besedah predsednika ZSKTF, ki je zelo številno obiskani sestanek vodil, se je najprej (precej primitivno) skušala ugotoviti navzočnost slušateljev 1. in 2. letnika, nato pa je predsedujoči prebral nekatere (!!) člene T. U. in k njim spadajoče korekture. Že tu se je prav lahko opazilo, da prav za prav sploh ne gre za debato o T. U. in da je rezultat sestanka že vnaprej določen, kajti večina navzočih se — nekaj po zaslugi skrajno nerazumljivega in zaniknega člena — za to sploh ni zanimala in je le nestrpno čakala, kdaj bo prišlo ono veliko in lepo, kar so ji obljubili. Namesto, da bi sedaj predsednik objektiv-

no pojasnil in obrazložil pomen posameznih določb T. U., zlasti z ozirom na informacije, ki so jih dali gg. profesorji in g. dekan dr. Gosar glede njenega praktičnega izvajanja, je brez tega takoj prešel na poročila delegatov posameznih strokovnih klubov in sicer po vrsti: gradbeni, arhitektski, elektrotehnični, kemični in rudarski. Zakaj je bil izbran baš ta, sicer popolnoma neutemeljen (saj abecedni red mena da vendar še poznamo) vrstni red, zlasti pa, zakaj so gradbeniki morali poročati prvi, rudarji pa zadnji, je postalo kaj kmalu jasno. Poročevalci gradbenikov je bil edini, ki je s »Službenimi novinami« v roki stvarno obrazložil vse kritične točke korigirane T. U. in njih posledice za tehnike. Na podlagi podrobnega vestnega študija posameznih členov je prišel do sklepa, da je korigirana T. U. v načelu sprejemljiva, da pa je sedaj treba nemudoma stopiti v stike z gg. profesorji in g. dekanom, da se doseže in okvirju Uredbe z njimi sporazum glede njenega praktičnega izvajanja, posebno zaradi podrobne ureditve izpitnega reda, glede česar naj posamezni strokovni klubi sestavijo konkretne predloge. Debata, ki je sledila njegovim izvajanjem, je pokazala, da so absolutno točna in v danem položaju edino primerna. Nihče od navzočih jih ni skušal niti z besedo ovreči, pač pa je debata še povdarila možnost sporazuma. Naslednja poročila ostalih štirih poročevalcev so si bila edina v tem, da je treba Uredbo brez debate načelno odkloniti. Tovarši poročevalci se posameznih določb Uredbe same sicer niso niti dotaknili, pač pa so svoje mnenje utemeljevali s potrebo načelno absolutne svobode študija, s pomanjkljivimi in nezadostnimi prostori, instituti, laboratoriji in dotacijami naše tehnike ter s slabim socialnim in zdravstvenim položajem nekaterih študentov. S temi svojimi sicer do neke mere resničnimi izvajanjem so pa posegli v področja, kjer so merodajne druge organizacije (Medstrokovni ali Medklubski odbor, Akademski akcija, Akademsko podporno društvo, Univerzitetni zdravstveni fond, ali pa mogoče tudi kakšna neakademska socialno-politična ustanova, oziroma politična frakcija) in tako namenoma odvzeli sestanku oni značaj, ki mu je bil prav za prav — vsaj na videz — namenjen. V tem oziru je torej popolnoma upravičena trditev, da je bila vse skupaj sama demagogija in špekulacija na nepoučenost novincev in na njih socialni čut. Nekateri tovariši so se nekaj časa sicer trudili, da bi stvar spravili na pravi tir. Stavljali so vprašanja in zahtevali pojasnil glede nekaterih pretiranih in netočnih trditev. Ko pa dosledno niso dobivali nobenega stvarnega odgovora, ampak so postali celo predmet povsem nezasluženih in krivičnih napadov ter se je pretela debata razviti celo v dejansko razračunavanje, so opustili svoje prizadevanje ter prepustili vso odgovornost za nadaljni potek sestanka, kot tudi za vse iz sprejetih sklepov izvirajoče posledice Zvezi, ki je sestanek sklical in vodila, pa tudi onim, ki so s svojimi izvajanjem sistematično zavajali novince v že vnaprej preračunano razpoloženje.

Po poročilih in debati je podal še delegat medicincev njihovo upravičeno odklonilno stališče do nekaterih členov medicinske uredbe, sicer v toliko nepopolno, da iz njegovih besed ni bilo razvidno, ali in v koliko so medicinci predlagali kake izpremembe, ali pa so enostavno celo uredbo brez debate načelno odklonili, še preden so počakali na uspeh svojih eventualnih predlogov. Kar je potem na sestanku sledilo, o tem je pa že kar težko poročati. Nastalo je vse glasnejše prerekanje in mešetarenje okoli najrazličnejših predlogov in ukrepov, tako da je beseda štrajk prišla res kot odrešitev. Nihče ni več vedel, za kaj gre in kdo ima besedo. Iz kanibalskega tulenja se je pač moglo sklepati, da je večina zadovoljna z odklonitvijo, da se T. U. kljub korekturam načelno odkloni, izda tozadevna resolucija, proglasi tri-dnevni štrajk in v sredo skliče na Univerzi miting. Motivi in utemeljitev teh ukrepov bodo pa ostali vsem udeležencem in najbrž tudi predlagateljem za večne čase uganka. Mišljeni so tu samo formalni in pravni motivi, kajti pravi motivi so prav tako predlagateljem kot tudi vsem, ki mislijo s svojo glavo, prav dobro znani.

Ob ¼ na 2. se je med velikim veseljem zaključil krasno uspeli sestanek.

(Se nadaljuje)